

Waarom Nederland niet meedeed

Nico van Horn

Het lijkt de gewoonste zaak van de wereld, Nederland doet mee aan de Olympische spelen. Er wordt wel eens vergeten dat Nederland afwezig was bij de eerste Spelen in 1896 in Athene. Waarom eigenlijk? Was het inderdaad om financiële problemen bij de Nederlandsche Voetbal en Athletiekbond? We mogen overigens niet vergeten dat de eerste Olympische Spelen niet die impact hadden als de Spelen nu: toen een locale gebeurtenis, niet uitvoerig in de publiciteit en zonder alle poespas die er tegenwoordig bij schijnt te horen.

Nederland schitterde door afwezigheid bij het Congres op de Sorbonne op 16 juni 1894 waar definitief besloten zou worden tot het organiseren van de Olympische Spelen. Die Spelen in Athene zouden verbonden zijn aan een grote tentoonstelling. Baron Pierre de Coubertin had op het congres naast de grote Europese landen ook landen als België, Denemarken, Bohemen, de Verenigde Staten en Nieuw-Zeeland mogen verwelkomen. Pre-conferenties waren al gehouden op 27 november 1893 in de NY University Club en op 7 februari 1894 in de London Sports Club. Naast het organiseren van Olympische Spelen stond ook de status van amateurs vs. professionals op het programma. Een factor van belang was dat in het voorbereidend Comité van aanbeveling voor de Spelen tal van gekroonde en adellijke hoofden zaten. Nederland was in 1894 niet in staat zo iemand te leveren. Het koningshuis kon dit niet op dat ogenblik, Pim Mulier viel natuurlijk af (geen adel of titel) en dat gold ook voor de 'minister van sport' C.A.A. Dudok de Wit (geen adel of titel). Een Nederlander die wel in aanmerking had kunnen komen was de grote sportorganisator G.D. baron de Salis, maar die was overleden in 1890. Pas bij de voorbereiding van de Spelen in Parijs in 1900 kwam baron F.W.C.H. Tuyl van Serooskerken om de hoek kijken. Hij werd in januari 1898 lid van het Internationaal Olympisch Comité, mede vanwege zijn adellijke titel.

Nederland was echt niet onbekend in internationale sportkringen. In Nederland was in 1892 de Internationale Schaatsunie opgericht. Pim Mulier had daar een leidende rol bij gespeeld, maar eind 1894 (zo meldde Daniël Rewijk me) was hij er al weer uitgestapt, na enige onmin. Ook bij andere sporten was

Nederland regelmatig in het buitenland vertegenwoordigd: een flinke delegatie atleten en gymnasten was naar internationale spelen in Antwerpen geweest in 1894. Nederlandse schaatsers kwamen vaak uit op internationale wedstrijden en dat gold ook voor de wielrenners en roeiers. De grote Jaap Eden was echter vlak vóór de Spelen professional geworden, en zou afvallen, net als een aantal collega-wielrenners. Immers, in 1894 was besloten dat alleen amateurs op de Olympische Spelen konden deelnemen. Bij het roeien was intussen besloten dat amateurs niet eens tegen professionals mochten uitkomen.

De grootste sportbond van Nederland, de Nederlandsche Voetbal- en Athletiekbond, was op het laatste moment verhinderd om in 1894 naar het Athletisch Congres in Parijs te gaan, zo berichtte het *Bulletin Comité international des Jeux Olympiques* in haar eerste nummer (juli 1894). Desgevraagd liet het archief van de Olympische Spelen in Lausanne weten: 'In a letter dated 15 April 1894 the secretary of the Nederlandsche Voetbal en Athletiek Bond writes "I do not know yet whether we will be represented at your congress, but I shall do my utmost".' Secretaris van die Bond was op dat moment L.J. Wijnands. In de Bestuursvergadering van 5 mei 1894 besloot men dat er eigenlijk een afgevaardigde naar dat congres zou moeten gaan, maar dat de Bond geen directe actie zou ondernemen en dat er later gesproken ging worden over enige vorm van deelname.¹ Een reden om uiteindelijk toch niet mee te doen kan geweest zijn dat het Parijse comité in februari 1895 besloot om voetbal niet uit te schrijven, maar dat te vervangen door cricket. Geen wonder dat de voetbalmensen daarna hun belangstelling volledig verloren. Dan was er in die tijd ook nog eens de wisseling van Bondsvoorzitter en penningmeester, zodat de Bond aan slagkracht inboette. Daar kwam nog bij dat in het najaar 1895 de langverwachte scheuring binnen de Nederlandsche Voetbal- en Athletiek Bond tot stand kwam. De atleten scheidten zich af, en richtten pas in mei 1896 de Nederlandsche Athletiek Bond op. Dat was dus eigenlijk te laat voor Athene, omdat die Spelen in april 1896 waren gehouden. De Griekse organisatie stuurde in maart en september 1895 nog extra brieven aan allerlei sportbonden, de Griekse consul in Amsterdam stelde

zich beschikbaar voor het geven van inlichtingen, maar dat had geen Nederlandse deelname tot resultaat. Verrassend is wel dat de Eerste Nederlandse Sport-, scherm- en Schietvereniging Excelsior uit Amsterdam hoopte op deelname. In de *Amsterdamsche Courant* van 30 maart 1895 vinden we het bericht dat deze vereniging graag naar Athene zou gaan voor het hardlopen, 'diep- en verspringen' en discuswerpen, maar dat ze niet alles zelf konden betalen en daarom hoopten op hulp en bijstand van Nederlandse sportliefhebbers.² Op 19 september 1895 schreef *De Athleet* nog: '...een wedstrijd te organiseren zooals er misschien nog nooit een is geweest of gegeven zal worden. (...) Nederlandsche sportsmen: op naar Athene!'. Het had geen resultaat. Het Algemeen Nederlandsch Gymnastiek Verbond besloot ook om niet te gaan. 'Er was niet medegewerkt om het streven van het comité voor de Olympische spelen te Athene te bevorderen, zoodat van het verbond geen afgevaardigde in dat comité zitting nam', zo meldde het *Algemeen Handelsblad* van 27 januari 1896, over de jaarvergadering van het Verbond. Een dag later schreef *Het Nieuws van den Dag*: 'Geen gevolg kon worden gegeven aan een

verzoek van den Heer M. Kaufman, dat het bestuur zitting zou nemen in een nationaal Sport-Comité voor de Olympia-feesten te Athene'. *De Amsterdammer* maakte het nog schrijnender: 'Verder werd medegedeeld, dat het verbond besloten had geen zitting te nemen in het [Nederlandse] comité ter voorbereiding der Olympische feesten te Athene, welke mededeeling met eenig applaus begroet werd.' Het jaarverslag van het Gymnastiekverbond is er iets duidelijker over maar laat de beweegredenen achterwege. Martin Kaufmann jr, voorzitter van de Amsterdamsche Athletenclub Hollandia, had op 20 april 1895 een schrijven gericht aan het Gymnastiekverbond waarin hij opriep tot het bijwonen van een bijeenkomst van een Nationaal Sportcomité als voorbereiding op de Spelen in Athene.³ Hij had gesuggereerd dat voorzitter Karel Muller die vergadering zou bijwonen. Het Bestuur had besloten niet op die uitnodiging in te gaan. Uit de rest van het jaarverslag valt op te maken dat men vond dat er genoeg buitenlandse trips waren gemaakt, naar Antwerpen, naar Breslau. Zoveel dat zelfs een tocht naar Groningen in 1895 struikelde wegens een tekort aan financiën.

De Spelen kwamen niet uit de lucht vallen. De onvermijdelijke Pim Mulier had in zijn eind 1894 wel uitgebreid en redelijk enthousiast over de voorbereiding van de Spelen geschreven, maar achtte het toch niet al te belangrijk. Zijn beschrijving eindigt licht ironisch en sceptisch. 'Voor die Olympische spelen gevoel ik niet veel en zie er weinig heil in voor de toekomst'.⁴ Ook van hem viel dus geen grootse aansporing te verwachten. H.C. Muller, o.a. leraar klassieke talen, deed een oproep: 'Door den Griekschen gezant te Berlijn, den fijnbeschaafden diplomaat en dichter Cléon Rhangabé, afgezocht om in Holland belangstelling te wekken voor de internationale Olympische spelen in Griekenland, zal ik beproeven in de volgende regelen een overwicht te geven van hetgeen tot dusver geschied is ter voorbereiding van een zoo belangrijk feit als het herleven der aloude en beroemde Olympische spelen'.⁵ Rhangabé was Griekse gezant in Duitsland en moest de West-Europese landen overhalen zich aan te sluiten bij de Spelen. Vosmeer de Spie stelde in een artikel over de Olympische Spelen vroeger en nu, de vraag, waarom Nederland eigenlijk niet meedeed.⁶ Hij gaf daar overigens geen duidelijk antwoord op.

Een extra verklaring zou kunnen zijn dat men zich in Nederland stoorde aan al te chauvinistische geluiden van de Coubertin over Frankrijk en zijn (Franse) afkeer van Duitsland. Die afkeer van Duitsland viel niet bij iedereen goed.

Wel waren er Nederlanders in Athene: op de tribune zat Maurits Wagenvoort (alias Vosmeer de Spie) als particulier correspondent voor het *Algemeen Handelsblad*, die uitgebreide verslagen stuurde van de voorbereidingen en van de Spelen zelf. Ook de Nederlandse zaakgelastigde in Athene, P.Ch. van Lennep, was aanwezig. Hij schreef in zijn rapporten aan Den Haag over de opening van de Spelen: hij meldde dat heel Athene in feeststemming was, en dat zelf het koningshuis populair was geworden.⁷ De afwezigheid van Nederland schreef hij toe aan het gebrek van De Coubertin om de verschillende Nederlandse sportorganisaties te interesseren voor de Spelen. Ondanks het feit dat de Griekse financiële toestand niet goed was (*yeah, so what's new?!*), gingen de Spelen toch door. Uit zijn verslagen valt af te leiden dat hij regelmatig op de tribunes heeft gezeten, met andere buitenlandse diplomatieke vertegenwoordigers. Ook maakt hij melding van Nederlandse toeristen die daar waren. *De Athleet* en een enkele keer ook de *Nederlandsche Sport* gaven een overzicht van het programma dat in Athene afgewerkt zou worden. Een enkele andere krant gaf resultaten van

de wedstrijden: 'Small, de Oostenrijker, die te Athene den twaalfuurswedstrijd won, legde in dien tijd 296 kil. af — een nieuw bewijs, dat de Olympische spelen uit een oogpunt van sport weinig of niets beduiden. Zoo'n afstand rijdt men op een clubtocht! Tweede was een Engelschman, Battle.', aldus het *Rotterdamsch Nieuwsblad* op 17 april 1896 over het wielrennen. Drie dagen later publiceerde datzelfde blad wel een groot artikel over de Spelen in de Griekse Oudheid met een tekening van het stadion in 1896.

Hoewel vaststaat, dat de financiën een grote rol hebben gespeeld bij het besluit van de Nederlandse sportwereld om niet naar Athene te gaan, is nader onderzoek toch nodig. Reden genoeg om eens naar Lausanne af te reizen, mede omdat het archief van de KNVB tot 1900 vrijwel niet bestaat.⁸ Die reis staat gepland voor de nabije toekomst, dan wellicht meer over deze zaak.

1 *De Nederlandsche Sport*, 12 mei 1894.

2 Zie ook *De Athleet*, 4 april 1895.

3 Jaarverslag over 1895-1896, uitgebracht op 26 januari 1896, Nederlandsch Gymnastiek Verbond en te vinden in: *Tijdschrift van het Gymnastiek Verbond*, 1896, nr. 1 op blz. 69.

4 W. Mulier, *Athletiek en voetbal* (Haarlem, 1895), blz. 74.

5 *Algemeen Handelsblad*, 19 januari 1896.

6 Vosmeer de Spie, 'De Olympische Spelen' in: *Nederland* (1896, deel 2), blz. 63.

7 Nationaal Archief, BuZa, geheime rapporten en kabinetsrapporten, 2.05.19, inv.nr 1; NA BuZa, gezantschap Griekenland, 2.05.312, inv.nr. 94 en 95.

8 Ook de archieven van de KARZV De Hoop, de Koninklijke Turnvereniging Olympia, de KNZRV (alle Amsterdam), Koninklijke Nederlandse Atletiek Unie (Papendal) en van de Koninklijke Nederlandse Gymnastiek Unie (Beekbergen) werden vergeefs geraadpleegd.